

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
TƏHSİL NAZİRLİYİ

Layihə Avropa İttifaqı
tərəfindən maliyyələşdirilir

TƏHSİL İNSTİTUTU
Azərbaycan Respublikasının Təhsil İnstitutu

Kvalifikasiya standartı

MARKETOLOQ

Bakı
Yanvar, 2019-cu il

Bu kvalifikasiya standartı Avropa İttifaqının texniki yardımını çərçivəsində Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyini dəstəkləmək üçün “Azərbaycanda Milli Kvalifikasiya Çərçivəsinin İcrasına Dəstək” (EuropeAid/138339/DH/SER/AZ) layihəsi tərəfindən hazırlanmışdır. Standartda ifadə olunan fikirlər və məlumatlara görə Avropa İttifaqı, Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyi və Təhsil İnstitutu məsuliyyət daşımır.

Peşə	Marketoloq
Kvalifikasiya standartının Azərbaycan Respublikasının Ömür boyu Təhsil üzrə Kvalifikasiyalar Çərçivəsində (AzKÇ) səviyyəsi	Səviyyə 5
İstinad kodu: (Reyestrədə sıra nömrəsi və kvalifikasiya standartı sözünün qısaltması - KS, Məşğulluq Təsnifatında kodu və AzKÇ-də səviyyəsi)	0006-KS-2431-5
Kvalifikasiya standartını təsdiqləyənsahə komissiyasının adı	Maliyyə və sığorta fəaliyyəti
Kvalifikasiya standartının Azərbaycan Respublikası Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin Kollegiyasında təsdiq olunması barədə qərarın tarixi və nömrəsi	
Yenilənmə sayı	01
Təklif olunan yenilənmə tarixi	Aprel, 2025-ci il

GİRİŞ

“Marketoloq” kvalifikasiya standartı Azərbaycan Respublikası Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin əlaqələndirməsi və sosial tərəfdaşlıq vasitəsilə Avropa Birliyinin maliyyələşdirdiyi Azərbaycanda Milli Kvalifikasiya Çərçivəsinin icrasına dəstək layihəsi tərəfindən hazırlanmış, əlaqəli təşkilat və müəssisələrin rəyləri nəzərə alınaraq dəyərləndirilmiş, Səhiyyə və sosial xidmətlər sahələrində bacarıqların inkişaf etdirilməsi üzrə sahə komissiyası tərəfindən təsdiq edilərək reyestrə yerləşdirilmişdir.

1. Terminlər, simvollar və ixtisarlar (istifadə olunmuş terminlər, simvollar, ixtisarlar və onların izahı)

Aksiz vergisi - kütləvi istehlak mallarının bəzilərinə (duz, qənd, kibrit, tütün, spirtli içkilər və s.), xidmətlərə (kommunal, nəql. və s.), həmçinin zinət əşyalarına (zərgərlik məmulatı) və mineral xammala onların qiymətlərinə daxil edilməklə qoyulan dolaylı vergi növü.

Azadolma məbləği (franşiza) - sığorta hadisəsi nəticəsində yaranan itkilərin və ya dəyən zərərin sığorta təminatı ilə əhatə olunmayan və sığortalının üzərində qalan hissəsidir.

CO₂ - karbon qazı

Estetika - ətraf aləmin, gözəlliyin və sənətin fəlsəfəsi haqqında elm.

İKT – informasiya-kommunikasiya texnologiyaları

Kameral vergi yoxlaması - yerlərə getmədən yoxlamanın keçirilməsi (vergi ödəyicisinin sənədləri və məlumatları əsasında).

“Onlayn” rejim - birbaşa, canlı; informasiya-kommunikasiya texnologiyalarında (İKT) real vaxt rejimi.

Operativ vergi nəzarəti **Operativ vergi nəzarəti** - vergi orqanı tərəfindən bilavasitə vergi ödəyicisinin fəaliyyətini həyata keçirdiyi ərazidə keçirilən yoxlama tədbirlərinin kompleksidir.

Səyyar vergi yoxlaması - vergi orqanı tərəfindən vergi ödəyicilərinin sənədləri, vergi ödəyicisinin fəaliyyəti haqqında vergi orqanında olan və digər bəlli mənbələrdən alınan məlumatlar, habelə vergi ödəyicisinin elektron daşıyıcılarındakı məlumatları əsasında həyata keçirilən yoxlama növüdür.

Sikloqram – hər hansı prosesin proqramının zaman diaqramı (məsələn, iş cədvəli).

2. Peşəyə dair xüsusi məlumat

2.1. Peşə sahibinin gördüyü əsas işlərin qısatəsviri

Marketoloq bazar araşdırmasını aparır, araşdırmalara əsaslanaraq yeni məhsul və xidmətlər təklif edir və onların satışını həyata keçirir, məhsul və xidmətlərin reklam və təşviqatı ilə məşğul olur, həmçinin aldığı məlumatları toplayır və xidmətlərin səmərəliliyini təhlil edir.

3. Peşə sahibi üçün tələb olunan səriştələr

3.1. Əsas səriştələr (əmək fəaliyyəti ilə məşğul olan hər bir şəxs üçün əsas, həmçinin, əmək bazarında əlavə və ümumi dəyəri formalaşdıran bilik, bacarıq, işə yanaşma və davranış formasıdır).

Azərbaycan dilində ünsiyyət	
Təlim (öyrənmə) nəticələri	Qiymətləndirmə meyarları
1. Fəaliyyət sahəsinə aid olan ümumi məlumatları təhlil edə bilir	<ul style="list-style-type: none"> a. Fəaliyyət sahəsində görülməli işlərin təlimat qaydalarını ətraflı şərh edir; b. Verilən tapşırığı qrafik üzrə (plan şəklində) mərhələlərə ayıra bilir c. Verilən tapşırıqla əlaqədar müxtəlif mənbələrdən alınan məlumatları düzgün təhlil edir; d. Fərdi və ya işçi qrupu tərkibində müvafiq qanunvericilik normalarına və qaydalarına əsaslanaraq görülməli işlərin strateji planını hazırlayır
2. Fəaliyyət prosesində müvafiq işçi qrupları ilə müzakirələr apara bilir	<ul style="list-style-type: none"> a. Mürəkkəb texniki məlumatları dil normaları və seçilmiş üsluba uyğun şəkildə çatdırır; b. Danışarkən məlumatları, rəyləri və fikirləri məntiqi bir şəkildə əlaqələndirir; c. Mövzuya və dinləyicilərin anlama səviyyəsinə uyğun dildən istifadə edir.
3. Fəaliyyət sahəsinə aid müxtəlif iş proseslərini yazılı təsvir edir	<ul style="list-style-type: none"> a. Qoyulmuş məqsədə və hədəf auditoriyaya uyğun ünsiyyət formatı seçir; b. Fəaliyyət sahəsinə aid sənədləri müvafiq tələb və normalara uyğun, aydın, məntiqi tamamlanmış şəkildə tərtib edir; c. Mənanı qorumaq üçün dəqiq quruluşdan və durğu işarələrindən istifadə edir; d. Mətnləri orfoqrafik və qrammatik cəhətdən düzgün yazır; e. Görülməli işə dair mərhələli təqdimat və yekun hesabat hazırlayır.

Xarici dildə ünsiyyət	
Təlim (öyrənmə) nəticələri	Qiymətləndirmə meyarları
1. Dinlədiyi məlumatı anlamaq	<ul style="list-style-type: none"> a. Peşəsi ilə bağlı hər hansı bir məlumatı dinləyib qısa məzmununu təsvir edir; b. Dinlədiyi mətnə aid sualları cavablandırır; c. Ətrafında asta və aydın şəkildə aparılan müzakirənin mövzusunu müəyyən edərək münasibət bildirir;
2. Danışığ və müzakirələrdə aparmaq	<ul style="list-style-type: none"> a. Aparılan geniş müzakirələrdə effektiv şəkildə iştirak edir; b. Verilmiş tapşırığa əsasən hər hansı bir mövzu ətrafında izahlı danışa bilir;

Xarici dildə ünsiyyət	
Təlim (öyrənmə) nəticələri	Qiymətləndirmə meyarları
	<p>c. Marağ dairəsində olan mövzulara aid qısa söhbətlərdə iştirak edir (əlavə fikir və münasib nümunələrlə öz fikirlərini genişləndirmək və əsaslandırmaq şərti ilə);</p> <p>d. Verilmiş mövzuya aid topladığı informasiya əsasında təqdimat hazırlayır;</p>
3. Oxuduğu məlumatın məzmununu təsvir etmək	<p>a. Müvafiq istinad mənbələrindən (məsələn, lüğətlər) istifadə etməklə müxtəlif mətnə və məqsədlərə uyğun üslub və sürətlə müstəqil oxuyur;</p> <p>b. Fəaliyyət sahəsinə aid peşə terminləri, anlayışları, avadanlıq və göstərilən xidmətlərə dair təlimatları oxuyub təsvir edə bilir.</p> <p>c. Kiçik həcmdə mətnlərin məzmununu anladığını nümayiş edir.</p>
4. Məlumatları yazılı şəkildə təsvir edir	<p>a. İş planı, icmal, layihə smetası və görülmüş işlər barəsində hesabatları düzgün tərtib etməklə aktual mövzularda strukturlu peşəkar məktub, reklam mətnləri və elektron məktublar hazırlayır.</p>

Riyazi hesablama	
Təlim (öyrənmə) nəticələri	Qiymətləndirmə meyarları
1. Fəaliyyət sahəsinə aid məlumatları elementar riyazi hesablamalarla müəyyən etmək	<p>a. Fəaliyyət sahəsinə aid məsələlərdə maksimum və minimum göstəriciləri (lahiyyənin ümumi dəyərini, smeta xərclərini, hər hansı məhsulun dəyərini, endirim səviyyəsini) hesablayır;</p> <p>b. İşlə bağlı dövrü məlumatları (məsələn aralıq hesabatları) toplamaqla onları müvafiq qrafik formada təqdim edir;</p> <p>c. Verilən qərarları əsaslandırmaq üçün bir sıra mənbələrdən proqnozlaşdırıla bilən məlumat kateqoriyalarını müqayisə edir (məsələn, materialların haradan alınması ilə bağlı qərar vermək).</p>
2. Məsələlərin həllində rəqəmlərlə işləmə bacarığından istifadə edir	<p>a. Məsələlərin həllində sadə riyazi əməlləri düzgün seçir (məsələn, qiymət artımlarının məhsulun satışına təsirini hesablanması);</p> <p>b. Fəaliyyət sahəsinə aid mürəkkəb məsələlərin həllində faiz, nisbət və ya kəsrlərdən istifadə etməklə müvafiq riyazi əməlləri yerinə yetirir.</p>

Riyazi hesablama	
Təlim (öyrənmə) nəticələri	Qiymətləndirmə meyarları
3. Məsələlərin həllində ölçmə və həndəsə bacarıqlarından istifadə edir	<p>a. İşlə bağlı gündəlik problemlərin həllində məkandan düzgün istifadəni planlaşdırır (məsələn, təyin edilmiş sayda simmetrik formada olan obyektlərin saxlanması üçün tələb olunan məkanı hesablamaq);</p> <p>b. Çox sayda dövrü tapşırıqları tamamlamaq və silsilə məhsullar hazırlamaq üçün tələb olunan materialların sayını, yaxud lazım olan vaxtı hesablamaq üçün məhdud sayda riyazi düsturlardan istifadə edir.</p>
4. Riyazi üsul və əməllərdən istifadə edərək məlumatları müvafiq formatlarda təqdim etmək	<p>a. Sadə hesablamaları müxtəlif metodlarla aparır (zehin, kağız üzərində və ya kalkulyator vasitəsi ilə);</p> <p>b. Resursların istifadəsinin monitorinqi məqsədi ilə sadə uçot sənədlərini tərtib edir (məsələn, baza düsturlar əsasında sadə cədvəl, qrafik və diaqram şəklində hesabat hazırlayır).</p> <p>c. İş prosesində məntiqi və riyazi hesablamalarla maliyyə xərcləri, ödəmə qabiliyyəti, gəlir, qənaət və investisiya haqqında məlumatları qiymətləndirməyi və proqnozlaşdırmağı bacarır;</p> <p>d. Müxtəlif funksiya və funksional asılılıqların qrafiklərini qurur (məhsulun qiymətinin dəyişməsinin satışın həcmindən asılılığı.)</p>

İnformasiya və kommunikasiya texnologiyaları (İKT)	
Təlim (öyrənmə) nəticələri	Qiymətləndirmə meyarları
1. Fəaliyyət sahəsinə aid məlumatları toplamaq, emal və istifadə etmək	<p>a. Müxtəlif informasiya resurslarında gündəlik iş fəaliyyətinə aid məlumatları əldə edir;-</p> <p>b. Əldə etdiyi məlumatların emal edərək ən uyğun məlumatları seçir.</p> <p>c. Öz tələblərini qarşılamaq üçün ən uyğun məlumat mənbəyini (mənbələrini) seçir. Məlumat və məzmunun müvafiq qaydada saxlanması və tapılması üçün sistem yaradaraq bu sistemdən istifadə edir;</p>
2. İKT-dən istifadə edərək müxtəlif məzmununda təqdimatlar hazırlamaq	<p>a. Fəaliyyəti sahəsində tələb olunan məzmun yaratmaq üçün İKT-nin imkanlarından düzgün istifadə edir;</p> <p>b. Fəaliyyəti ilə əlaqədar müxtəlif formatlarda (*.pdf. *ppt) rəqəmsal təqdimatlardan istifadə edir;</p> <p>c. Verilmiş mövzuda PowerPoint proqramı ilə təqdimatlar hazırlayır;</p> <p>d. Multimediyaya informasiyasından istifadə edərək təqdimatlar hazırlayır;</p> <p>e. CorelDRAW proqramında verilən qeyri-mürəkkəb tapşırıqları yerinə yetirir;</p>

İnformasiya və kommunikasiya texnologiyaları (İKT)	
Təlim (öyrənmə) nəticələri	Qiymətləndirmə meyarları
3. Məlumatları bölüşür və başqaları ilə əməkdaşlıq edir	<ul style="list-style-type: none"> a. İş mühitində müxtəlif elektron vasitələrlə video konfransların keçirilməsi üçün bağlantı yaradır; b. İş mühitində mesajlar və ya digər məzmunu göndərən, yaxud cavablandırılan zaman riayət ediləcək normaları (məsələn ünvanın formaları, üslub, format və s.) müəyyən edir; c. İş mühitində məlumatların əldə edilməsi ilə bağlı mesaj və ya sorğuları düzgün formada göndərir və cavablandırır.
4. Şəxsi və çalışdığı müəssisənin informasiya təhlükəsizliyini təmin etmək	<ul style="list-style-type: none"> a. Müxtəlif kommunikasiya bağlantılarında mövcud potensial riskləri müəyyən edir; b. Rəqəmsal mühitdə özü və ona məxsus məlumatların təhlükəsizliyini təmin etmək üçün görə biləcəyi tədbirləri sadalayır. c. Sənəd mübadiləsi apararkən elektron poçt (e-mail), elektron imzadan (Digital signature) vasitələrindən istifadə edir;
5. Fəaliyyət sferasında elektron kommunikasiya vasitələrindən istifadə etmək	<ul style="list-style-type: none"> d. Müxtəlif naviqasiya sistemi ilə obyektlərin yerləşmə nöqtələrini müəyyən edərək uyğun marşrut seçir. e. İş fəaliyyəti ilə əlaqədar Web səhifələrdə məhsul və ya xidmət haqqında elan yerləşdirir; f. Elektron bank ödənişlərini, köçürülmə əməliyyatlarını (e-banking), maliyyə və vergi hesabatlarını həyata keçirir;

Peşə etikasını və sosial həyat bacarıqları	
Təlim (öyrənmə) nəticələri	Qiymətləndirmə meyarları
1. Peşə etikasını prinsiplərinə hörmət edir	<ul style="list-style-type: none"> a. Qlobal biznesdə mənəvi qərar qəbul etmə prinsiplərini anladığını nümayiş etdirir; b. Ümumi etik prinsipləri fərdi və qrup işlərində müəyyən hallar və ya təcrübələrə tətbiq edir; c. Ölkənin iqtisadi qanunvericiliyinin ticarət, peşələr və təşkilatlara mühüm təsir yollarını qiymətləndirir; Özü və komandanın davranışlarını peşə etikasını baxımından təhlil edir.
2. Vaxtdan səmərəli istifadə edir	<ul style="list-style-type: none"> a. Özü və hamkarlarının vaxtını israf edən fasilələr və hər hansı başqa məsələlərlə mübarizə aparmaq üçün müvafiq strategiyalar qəbul edir; b. Öz işi və qrup işini vaxtında yerinə yetirmək üçün praktiki metodlardan istifadə edir; c. İş daha effektiv təşkil etməklə müəyyən fəaliyyətlərə sərf edilən vaxtı azaldır; d. Peşə məqsədləri və şəxsi vaxt arasında tarazlıq əldə

Peşə etikası və sosial həyat bacarıqları	
Təlim (öyrənmə) nəticələri	Qiymətləndirmə meyarları
	edir.
3. Qrupda effektiv işləyir	<ul style="list-style-type: none"> a. Komanda daxili prosesləri (giriş, keçid və çıxış) müəyyən edir; b. Uğurlu komanda təcrübəsinin xüsusiyyətlərini təsvir edir; c. Müxtəlif sahələrdən olan şəxslərin birləşdiyi komandalarda effektiv komanda üzvlüyünü nümayiş etdirir; d. Münaqişələri effektiv həll edir.
4. İş davranışını təhlil edir	<ul style="list-style-type: none"> a. Boşluqları müəyyən etmək və həll yollarını tapmaq üçün komanda üzvləri ilə işgüzar davranış problemlərini müzakirə edir; b. Müxtəlif iş mühitlərində nümunəvi işgüzar davranış nümayiş etdirir; c. Digər şəxsin problemləri, fikirləri, düşüncələri və təcrübələrinə anlayış nümayiş etdirir.

Sahibkarlıq	
Təlim (öyrənmə) nəticələri	Qiymətləndirmə meyarları
1. Yeni həll yolları tələb edən çətin tapşırıqları müəyyən edir	a. Özünün maraq dairəsində olan sahədə potensial təkmilləşmə və ya innovasiya imkanlarını dəyərləndirmək üçün təhlil aparır.
2. Yeni ideyaları müəyyən edir və formalaşdırır	<ul style="list-style-type: none"> a. Təkbəşinə, yaxud komandanın bir üzvü kimi təkmilləşmə və ya innovasiyaları özünün maraq dairəsinə tətbiq etmək üçün bir sıra ideyalar irəli sürür; b. Təkmilləşmə və ya innovasiyaların tətbiqi üçün irəli sürülmüş ideyalar toplusunu qiymətləndirməklə hər birinin üstün və zəif cəhətlərini müəyyən edir; c. Müəyyən edilmiş hər bir ideya ilə bağlı potensial maraqlı tərəfləri (bunlar təkmilləşmə fəaliyyətlərinə təsir edə bilən, bu ideyalarda maraqlı olan, yaxud onun təsirinə məruz qalan şəxslərdir) müəyyən edir.
3. Yeni ideyaları həyata keçirmək üçün lazım olan resursları müəyyən edir	<ul style="list-style-type: none"> a. Özünün maraq dairəsinə aid sahədə təkmilləşmə və ya innovasiya ilə bağlı hər hansı ideyanı reallaşdırmaq üçün tələb olunan resursları (məsələn, materiallar, avadanlıqlar, insan resursları və vaxt) müəyyən edir; b. Yeni ideyanın həyata keçirilməsi prosesində müəyyən etdiyi resurslardan necə istifadə ediləcəyini təsvir edir.
4. Yeni ideyanın reallaşdırılması üçün tələb olunan büdcəni planlaşdırır	a. Özünün maraq dairəsinə aid sahədə innovasiya və təkmilləşmə ilə bağlı ideyanın həyata keçirilməsi zamanı xərc tələb edən sahələri müəyyən edir.

Sahibkarlıq	
Təlim (öyrənmə) nəticələri	Qiymətləndirmə meyarları
5. Yeni ideyanın həyata keçirilməsini planlaşdırır	a. Özünün yeni ideyasını həyata keçirmək üçün başqasının köməyi ilə tələb olunan resurslar və xərc tələb edən sahələri göstərməklə ümumi plan hazırlayır.
6. Müstəqil işləyir	a. Dövri və digər iş tapşırıqlarını müstəqil şəkildə effektiv həyata keçirir; b. Vaxt və resurslardan maksimum düzgün istifadəni təmin etmək üçün gündəlik fəaliyyətlərini prioritetləşdirir; c. Öz fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi yollarını müəyyən etmək üçün təşəbbüs göstərir; d. Fəaliyyətlərində dəyişikliklər edən zaman öz səlahiyyətlərindəki məhdudiyyətləri müəyyən edir və lazım olan hallarda müvafiq icazə alır.
7. Komandanın bir hissəsi olaraq effektiv işləyir	a. Komanda üzvü olaraq effektiv işləyir; b. Çox mürəkkəb olmayan olan komanda tapşırıqlarının icrasına nəzarət edir.

Öyrənmək üsullarına yiyələnmə	
Təlim (öyrənmə) nəticələri	Qiymətləndirmə meyarları
1. Effektiv təlim strategiyaları hazırlayır	a. Sistemli və sistemsiz öyrənmə prosesində öz təhsilinə görə cavabdehlik daşıyır; b. Səhvlərdən öyrənmə potensialını dərk edir; c. Təlim hədəflərinə nail olmaq üçün lazım gələn hallarda özünün ənənəvi yanaşmalarını təhsilinə uyğunlaşdırır; d. Təhsilini artırmaq üçün bir sıra metodlardan (məsələn, nəticələr çıxarma və həmkarlarına öyrətmə) istifadə edir.
2. Özünəməxsus təlim təcrübələri və təlim istəklərini müəyyən edir	a. Təhsilənlər olaraq fəaliyyəti ilə bağlı kontekstdə əsas güclü və zəif cəhətlərinin təhlilini aparmaqla zəif cəhətləri necə aradan qaldırmaq lazım olduğunu müəyyən edir; b. Özünün üstünlük verdiyi təlim metodlarının effektivliyini dəyərləndirir; c. Özünün təlim strategiyalarını daha təsirli etmək üçün adaptasiya və ya əhatə dairəsini genişləndirməyin yollarını müəyyən edir; d. Komanda üzvlərinin təlim fəaliyyətlərini daha obyektiv təsəvvür etmələri və təlim ehtiyaclarını müəyyən etmələrinə yardım edir.
3. Özünün təlim ehtiyaclarını müəyyən edir və peşəkar inkişafını planlaşdırır	a. Karyera baxımından (və ya şəxsi inkişaf baxımından) mümkün təlim hədəfləri və onların əldə edilməsi üçün mövcud olan potensial təlim yollarını müəyyən edir;

Öyrənmək üsullarına yiyələnmə	
Təlim (öyrənmə) nəticələri	Qiymətləndirmə meyarları
	<ul style="list-style-type: none"> b. Karyera və ya şəxsi inkişaf hədəfləri ilə bağlı olan təlim məqsədlərini prioritetləşdirir; c. Təlim məqsədlərinə ən yaxşı formada nail olmaq baxımından düzgün qərar vermək üçün müvafiq məlumatları axtarır; d. Qısa və uzunmüddətli təlim hədəfləri, tələb olunan vaxt və resursları, o cümlədən, bu hədəflərə nail olmaq üçün tələb olunan tədbirləri göstərməklə təlim planı hazırlayır.

Azərbaycan Respublikası qanunvericiliyinin əsasları	
Təlim (öyrənmə) nəticələri	Qiymətləndirmə meyarları
1. Hüququn mənbələrini müəyyən edir	<ul style="list-style-type: none"> a. Mülki hüququn mənbələri və normalarını dəqiq müəyyən edir; b. İnzibati hüququn mənbələri və normalarını dəqiq müəyyən edir; c. Əmək hüququnun mənbələri və normalarını dəqiq müəyyən edir; d. Ekologiya hüququnun mənbələri və normalarını dəqiq müəyyən edir; e. Cinayət hüququnun mənbələri və normalarını dəqiq müəyyən edir.
2. Mürəkkəb mübahisəni qanunvericiliyə uyğun həll edir	<ul style="list-style-type: none"> a. Mübahisəli kompleks məsələni həll etmək üçün qanunvericilikdə müvafiq şərtləri tapır; b. Mübahisəli kompleks məsələni həll etmək üçün müvafiq orqanları müəyyən edir; c. Mübahisəli kompleks məsələni həll etmək üçün müvafiq hüquqi orqanlara müraciət edir.

3.2. Ümumi səriştələr (əmək bazarında rəqabətədavamlı olmağa imkan yaradan səriştələr və peşyə görə səriştələr arta və ya azala bilər).

Sağlamlıq və əməyin mühafizəsi	
Sağlamlıq və əməyin mühafizəsi üzrə səriştələr zəruridir	
Təlim (öyrənmə) nəticələri	Qiymətləndirmə meyarları
Sağlamlıq və təhlükəsizliyin qorunması	
1. Fərdi sağlamlığı və təhlükəsizliyini qoruyur	<ul style="list-style-type: none"> a. İş yeri və avadanlıqların təhlükəsiz və zərərsiz olmasını yoxlayır və sağlamlıq və təhlükəsizlik üzrə hüquqi-normativ tələblərə uyğunluğunu təmin edir; b. Şəraitə, ətraf mühitə və fəaliyyətlərə uyğun olaraq düzgün fərdi mühafizə paltarını geyinir.
2. Təhlükəsizlik təlimatları, nişanları və göstərişlərinə riayət edir	<ul style="list-style-type: none"> a. Təlimat, nişan və göstərişlərə düzgün əməl edilməsini nümayiş etdirir; b. Digər şəxslərin təlimat, nişan və göstərişlərə əməl edilməsi ilə bağlı təlimatlandırılması qaydalarını təsvir edir.
3. Sağlamlıq və əməyin mühafizəsi məsələləri ilə bağlı hesabat verir	<ul style="list-style-type: none"> a. Hüquqi və təşkilati tələblərə uyğun olaraq sağlamlıq və əməyin mühafizəsi məsələləri haqqında effektiv hesabat verir, o cümlədən, müvafiq şəxsləri məlumatlandırır, sağlamlıq və təhlükəsizlik ilə bağlı qeydiyyatı tamamlayır; b. Həmkarlarının sağlamlıq və əməyin mühafizəsi məsələləri haqqında effektiv hesabat verə bilməsinə dəstək verir.
İlk yardım	
1. İlk yardım hadisələrini idarə edir	<ul style="list-style-type: none"> a. Hadisə baş verən zaman ilkin qiymətləndirmə prosesini düzgün şəkildə nümayiş etdirir; b. Müalicə prioritetlərinin müəyyən edilməsi prosesini düzgün izah edir; c. Bədbəxt hadisədən zərər çəkən və ilk yardım göstərən və təhlükə ilə üzləşmə ehtimalı olan digər şəxslərin təhlükəsizliyini təmin etmək üçün görülməli olan tədbirləri aydın şəkildə təsvir edir; d. Kömək çağırma və məlumat ötürmə proseslərini təsvir edir.
2. İlk yardım prosedurlarını həyata keçirir	<ul style="list-style-type: none"> a. Bədbəxt hadisədən zərər çəkən nəfəs almayan şəxsə ürək masajı və süni nəfəs vermə prosedurlarını həyata keçirir; b. Bədbəxt hadisədən zərər çəkən və nəfəs alan şəxsləri bərpa vəziyyətində düzgün yerləşdirir; c. Kəskin qanaxmanın qarşısını düzgün şəkildə alır; d. Sümük sınıqları, çıxıqları və onurğa sütununun zədələnmə halları zamanı düzgün yardım göstərir; e. Kəskin istilik və elektrik yanıqları zamanı düzgün yardım göstərir;

	f. Kimyəvi yanıqlar zamanı düzgün yardım göstərir.
Yanğından mühafizə	
1. Yanğından mühafizə sahəsində həyata keçirilməli olan prosedurları izah edir	<p>a. Yanğınla mübarizə aparmaq üçün yanğın çıxışları, yanğınsöndürən və su kranlarını düzgün müəyyən edir;</p> <p>b. Real həyatdan götürülmüş misallar əsasında yanğın üçbucağını təsvir edir;</p> <p>c. Yanğın signalı, evakuasiya və xilasetmə prosedurunu düzgün şəkildə təsvir edir;</p> <p>d. Mövcud təşkilati tələblərə cavab vermək baxımından yanğın zamanı qəbul edilməli olan ümumi prosedurları düzgün izah edir.</p>
2. Yanğınsöndürəndən istifadə edir	<p>a. Verilmiş yanğın növü ilə mübarizə aparmaq üçün uyğun yanğınsöndürəni seçir;</p> <p>b. Seçilmiş yanğınsöndürənin düzgün istifadəsi qaydalarını təsvir edir (əhatə olunanlar: yanğınsöndürən – su, köpük, CO2, quru toz və adyal).</p>
3. Yanğının qarşısının alınması və yanğınla mübarizə sahəsində sadə tədbirlər ilə bağlı həmkarlarını təlimatlandırır	<p>a. Həmkarlarına ehtiyat çıxışları, yanğınsöndürənlər, su kranları və şlanqların yerlərinin müəyyən edilməsi ilə bağlı təlimatlar verir;</p> <p>b. Həmkarlarına ehtiyat çıxışları, yanğınsöndürənlər, su kranları və şlanqlara sərbəst çıxışın təmin edilməsi üzrə təşkilati prosedurlarla bağlı təlimatlar verir.</p>

Planlaşdırma	
Təlim (öyrənmə) nəticələri	Qiymətləndirmə meyarları
1. Müxtəlif vəzifə öhdəliklərini (struktur bölmələrin fəaliyyətini) planlaşdırır və təqdim edir	<p>a. Hər bir vəzifə öhdəliyi (struktur bölmə) üçün mövcud resursların istifadəsini təhlil edir;</p> <p>b. Resurslardan səmərəli istifadəni təmin etmək üçün təşkilat daxilində resurslardan ümumi istifadənin təkmilləşdirilməsinə, o cümlədən, büdcə nəzarəti və gözlənilməz xərclərə dair planlar hazırlayır;</p> <p>c. Məsləhətləşmələr aparmaq üçün planı müvafiq işçilərə aydın və təfərrüatlı şəkildə təqdim edir.</p>
2. Strateji plana uyğun olaraq planlar hazırlayır və onlara nəzarət edir	<p>a. Strateji plan əsasında təşkilat üçün məqsədlər müəyyən edir;</p> <p>b. Məqsədlərin əldə edilməsi üçün lazım olan dəyişiklikləri planlaşdırır;</p> <p>c. Planları müvafiq maraqlı tərəflərə aydın və təfərrüatlı şəkildə təqdim edir;</p> <p>d. Planların strateji plana uyğun həyata keçirilməsinə nəzarət edir.</p>

Hesabatvermə və sənədləşdirmə	
Təlim (öyrənmə) nəticələri	Qiymətləndirmə meyarları
1. Öz işi haqqında hesabat verir	a. Öz iş planları haqqında yazılı formada effektiv hesabat verir; b. Öz işinin nəticələri haqqında elektron formada effektiv hesabat verir.
2. Struktur bölmənin nəticələri haqqında hesabat verir	a. Struktur bölmənin planları haqqında effektiv hesabat verir; b. Struktur bölmənin fəaliyyətinin dövrü nəticələri barədə effektiv hesabat verir.
3. Struktur bölmə daxilində hesabatlılığı təşkil edir	a. Struktur bölmə daxilində hesabatvermənin məqsədlərini müəyyən edir; b. Hesabat vermək üçün effektiv sistemlərin yaradılmasını dəstəkləyir; c. Hesabatvermə sistemlərinin istifadəsi və tələbləri barədə işçi heyətinə effektiv məlumat verir; d. Hesabatvermə sistemlərini mütəmadi olaraq qiymətləndirir; e. Hesabatların adları, formaları, dövriliyi, vaxtı və ünvanını müəyyən edir; f. Təşkilata effektiv rəy və təkliflər verir.

İqtisadi bacarıqlar	
Təlim (öyrənmə) nəticəsi	Qiymətləndirmə meyarları
1. Əsas iqtisadi anlayışları və iqtisadiyyatın prinsiplərini mənimsədiyini nümayiş etdirir	a. Cəmiyyətdə baş verən iqtisadi hadisə və prosesləri təhlil edir və qiymətləndirir; b. İqtisadi ehtiyatların növlərini təsvir edir; c. Əsas iqtisadi kateqoriyaları izah edir; d. İqtisadiyyatın qanun və qanunauyğunluqlarını şərh edir; e. İqtisadiyyatın prinsiplərinə uyğun qəbul etdiyi qərarları diaqram və qrafik şəkildə təsvir edir; f. İqtisadi subyektlər arasında qarşılıqlı iqtisadi münasibətləri izah edir; g. Mikro səviyyədə təsərrüfat subyektlərinin fəaliyyətini xarakterizə edir.
2. Bazar, onun elementlərini və fəaliyyət mexanizmini anladığını nümayiş etdirir	a. Tələb, təklif və bazar tarazlığını izah edir; b. Qiymətin formalaşması prosesini izah edir; c. Bazarın növlərini və fəaliyyət mexanizmini izah edir; d. Rəqabət formalarını şərh edir; e. İnhisarçılıq və antiinhisar tədbirlərini şərh edir.

3. İstehsal münasibətləri və istehlakçı davranışını anlayır	<ul style="list-style-type: none"> a. İstehsalçı və istehlakçı münasibətlərini şərh edir; b. İstehlakçı seçimini müəyyən edir; c. Nə, nə qədər, necə və kimin üçün istehsal etmək problemini müəyyən edir; d. Maksimum mənfəət əldə etmək üçün iqtisadi resursların optimal istifadəsini şərh edir; e. Əmtəənin maya dəyərini müəyyənləşdirir; f. Kapital qoyuluşunun iqtisadi artıma təsir mexanizmini şərh edir; a. Mənfəətin artırılması və səmərəliliyin əldə edilməsini izah edir.
4. İqtisadiyyatın əsas problemlərini təhlil edir	<ul style="list-style-type: none"> a. Sosial-iqtisadi inkişafın qiymətləndirmə meyarlarını müəyyən edir; b. Müxtəlif sosial-iqtisadi problemlərin həlli yollarını təklif edir; c. Mikro səviyyədə iqtisadi proseslərin və hadisələrin inkişafı proqnozlaşdırır; d. İqtisadiyyatın tənzimlənməsi yollarını müəyyən edir.

Vergi sistemi	
Təlim (öyrənmə) nəticəsi	Qiymətləndirmə meyarları
1. Vergi orqanları ilə vergi ödəyiciləri arasındakı münasibətləri əlaqələndirir	<ul style="list-style-type: none"> a. Vergi, onun iqtisadi mahiyyəti və növlərini izah edir; b. Vergi ödəyicilərinin hüquq və səlahiyyətlərini izah edir; c. Vergi orqanlarının hüquq və vəzifələrini təsvir edir.
2. Vergi nəzarətinin aparılma metodlarını sadalayır	<ul style="list-style-type: none"> a. Vergi orqanlarının iş prinsiplərini təsvir edir; b. Vergi ödəyicilərinin uçota alınması qaydalarını izah edir; c. Kameral vergi yoxlaması qaydalarını izah edir; d. Səyyar vergi yoxlaması qaydalarını izah edir; e. Operativ vergi nəzarəti metodlarını izah edir; f. Xronometraj metodu ilə müşahidənin aparılması qaydasını izah edir; g. Vergidən yayınmanın qarşısının alınması yollarını müəyyən edir.
3. Fiziki və hüquqi şəxslərin vergi ödəmələrini müəyyən edir	<ul style="list-style-type: none"> a. Fiziki şəxslərdən gəlir vergisinin ödənilməsinin mahiyyətini izah edir; b. Azadolma və güzəşt şərtlərini nəzərə alaraq gəlir vergisini hesablayır; c. Azadolma və güzəşt şərtlərini nəzərə alaraq mənfəət vergisini hesablayır; d. Aksiz vergisinin növlərini, dərəcələrini və azadolma şərtlərini təsvir edir; e. Azadolma və güzəşt şərtlərini nəzərə alaraq əlavə dəyər vergisini hesablayır; f. Torpaq vergisi, onun hesablanması və ödənilməsi metodunu izah edir; g. Əmlak vergisi, onun dərəcəsi, tətbiqi prosesini və güzəştlərini şərh edir; h. Mədən vergisi və onun dərəcələrinin tətbiq edilməsini

	<p>izah edir;</p> <p>i. Yol vergisinin hesablanması prosesini təsvir edir;</p> <p>j. Sadələşdirilmiş verginin hesablamasını prosesini təsvir edir.</p>
--	--

Maliyyə və kredit	
Təlim (öyrənmə) nəticəsi	Qiymətləndirmə meyarları
1. Maliyyə kredit sistemini tanıyır	<p>a. Maliyyə-kredit sisteminin təşkilatı strukturunu, kreditin mahiyyətini, funksiyalarını, növlərini şərh edir;</p> <p>b. İqtisadiyyatın tənzimlənməsində maliyyə vasitələrinin formalarını şərh edir;</p> <p>c. Dövlət krediti, dövlət və bələdiyyə maliyyəsi, kommertiya təşkilatları, bank-kredit sistemini təsvir edir.</p>
2. Pul sistemini və onun elementlərini bilir	<p>a. Pulun funksional forma, növ və funksiyalarını təsvir edir;</p> <p>b. Tədavül vasitəsi funksiyası, onun mahiyyəti və xüsusiyyətlərini şərh edir;</p> <p>c. Dünya pulu, onun inkişaf mərhələləri və ehtiyat valyutaları tanıyır;</p> <p>d. Təkrar istehsal prosesində pulun rolunu izah edir.</p>
3. Maliyyə planlaşdırılması, proqnozlaşdırması və maliyyə bazarını tanıyır	<p>a. Maliyyə planlaşdırılmasının mahiyyətin, vəzifələrini, mərhələlərini izah edir;</p> <p>b. Maliyyə planı sistemi və tədiyyə balansını izah edir;</p> <p>c. Maliyyə bazarı, subyektləri və funksiyalarını təsvir edir;</p> <p>d. Azərbaycanda qiymətli kağızlar bazarının funksiyasını izah edir;</p> <p>e. Maliyyə bazarının mahiyyəti və funksiyalarını müəyyən edir;</p> <p>f. Maliyyə kredit sisteminin sağlamlaşdırılması istiqamətində aparılan işləri şərh edir.</p>
4. Hesablaşmalar sistemi, inflyasiya və pul islahatları haqqında anlayışlara sahibdir	<p>a. İqtisadi məzmununa görə maliyyə münasibətlərinin istiqamətlərini şərh edir;</p> <p>b. Təsərrüfat subyektlərinin nizamnamə kapitalının formalaşması istiqamətlərini müəyyən edir;</p> <p>c. Müəssisə və təşkilatlar arasında məhsul alqı-satqısı ilə əlaqədar yaranan pul münasibətləri, sifarişçi və podratçı arasındakı iqtisadi münasibətləri təsvir edir;</p> <p>d. Təsərrüfat subyektləri ilə maliyyə orqanları arasında vergilərin və digər tədiyyələrin ödənilməsi, büdcədən kənar fondların yaradılması, büdcədən təxsisat alınması, vergi güzəştlərinin verilməsi, cərimə sanksiyalarının tətbiqini təsvir edir;</p> <p>e. Təsərrüfat subyektləri və əhalinin kredit sistemi ilə qarşılıqlı əlaqələrini təsvir edir;</p> <p>f. Sığortalama və sığorta ödənişlərinin verilməsi prosesində meydana çıxan pul münasibətlərini şərh</p>

	edir.
--	-------

İşgüzar ünsiyyətin psixologiyası	
Təlim (öyrənmə) nəticəsi	Qiymətləndirmə meyarları
1. İndividual-psixoloji xüsusiyyətləri anlayır	<ul style="list-style-type: none"> a. Şəxsiyyətin tələbat sistemini, davranış motivlərini və maraqlarını ayırd edir; b. İnsanların tiplərini və xarakter xüsusiyyətlərini fərqləndirməyi bacarır; c. Ünsiyyət növlərini təsvir edir; d. Rəhbər-işçi münasibətinin tiplərini ayırd edir.
2. İşgüzar ünsiyyət qurur	<ul style="list-style-type: none"> a. İnformasiyanı söz, jest, mimika, poza, pantomimika vasitəsi ilə çatdırmağı bacarır; b. Mubahisə, diskussiya, polemika və debat anlayışları fərqləndirir; c. İşgüzar ünsiyyətin forma və funksiyalarını izah edir; d. İşgüzar danışıqlar, müşavirə, telefon söhbətləri və məktublaşma texnikalarını təsvir edir; e. Kütlə qarşısında çıxışa hazırlıq prosesini təsvir edir; f. Həyacanı cilovlama üsullarını və auditoriyanın diqqətinin qazanma yollarını bilir izah edir.
3. Ünsiyyət prosesində qarşıya çıxan çətinlikləri aradan qaldırır	<ul style="list-style-type: none"> a. Özünütənzimləmə üsullarından müvafiq qaydada istifadə edir; b. Etik prinsiplər və etikətə riayət qaydalarını təsvir edir; c. Mürəkkəb situasiyalardan çıxış yollarını tapır; d. Stressin aradan qaldırılması yollarını təsvir edir; e. Münaqişələrin qarşısının alınmasında effektiv metodları izah edir; f. Stressi və psixoloji gərginliyi aradan götürmək üçün mübarizə üsullarından istifadə edir; g. Manipulyasiya texnikalarından və manipulyasiyadan qorunma üsullarından istifadə edir.

3.3. Spesifik səriştlər (peşə üzrə tələb olunan səriştlər peşəyə görə arta və ya azala bilər).

Marketing fəaliyyətinin həyata keçirilməsi	
Təlim (öyrənmə) nəticəsi	Qiymətləndirmə meyarları
1. Bazar araşdırmasını aparır	<ul style="list-style-type: none"> a. Bazar mühitinin araşdırılması metodlarını təsvir edir; b. Məhsula (xidmətə) müvafiq əsas auditoriya və hədəf kütləsini müəyyən edir; c. Məhsula (xidmətə) müvafiq bazar və rəqabət mühitini araşdırır; d. Məhsula (xidmətə) müvafiq potensial istifadəçi və istehlakçı davranışlarını təhlil edir; e. Araşdırmanın nəticələri ilə bağlı hesabat hazırlayır.
2. Araşdırma nəticələrinə uyğun müvafiq marketing fəaliyyətlərini planlaşdırır	<ul style="list-style-type: none"> a. Bazar tələbatına uyğun mövcud məhsul və ya xidmət portfelini hazırlayır; b. Müəssisənin bazarda mövcud olan reputasiyasına əsasən fəaliyyət planını hazırlayır; c. Müəssisənin resurslarını bazarın tələbatına uyğun qiymətləndirir; d. Bazar xüsusiyyətləri, dəyər və qiymət amilləri əsasında marketing təhlil edir; e. Marketing iş planının hazırlanmasında istifadə olunan anlayışları izah edir; f. Satış və gəlirlilik üzrə müəyyən edilmiş prioritet istiqamətləri izah edir; g. Fəaliyyətini müəssisənin maliyyə siyasətinə uyğun olaraq qurur.
3. Məhsulu bazara təqdim etməsini planlaşdırır	<ul style="list-style-type: none"> a. Hədəf bazara uyğun olaraq qiymət strategiyasını izah edir; b. Məhsul (xidmətin) təqdimatı üçün müvafiq marketing kanallarını müəyyən edir; c. Marketing və satış fəaliyyətləri ilə əlaqədar şirkətdaxili razılaşdırma prosesini təsvir edir; d. Müştəri məmnuniyyətinə yönəlmiş uzunmüddətli hədəflər hazırlayır.

Satışı artırmaq üçün kampaniyaların planlaşdırılması	
Təlim (öyrənmə) nəticəsi	Qiymətləndirmə meyarları
1. Reklam/ təşviqat işlərini həyata keçirir	<ul style="list-style-type: none"> a. Bazardakı rəqiblərin reklam/təşviqat fəaliyyətlərini araşdırır; b. Məhsula (xidmətə) uyğun olaraq reklam və ya təşviqat fəaliyyətlərini müəyyən edir; c. Şirkətin aidiyyəti şöbələri ilə reklam/təşviqat fəaliyyətlərinin razılaşdırma yollarını təsvir edir; d. Seçilən reklamın/təşviqatın həyata keçirmə prosesini təsvir edir.

1. Fəaliyyətin səmərəliliyini qiymətləndirməsini planlaşdırır	<p>a. Reklam kampaniyasının nəticələrini qiymətləndirmək üçün müvafiq göstəriciləri müəyyənləşdirir;</p> <p>b. Reklam və təşviqat prosesinin nəticələrini təhlil edir.</p>
---	--

Müəssisə nümayəndələri

N:	İştirakçının adı, soyadı:	Təmsil etdiyi təşkilat:
1.	Fatimə Quliyeva	BBKK (direktor)
2.	Elşən Məhətov	Dəfinə Group MMC
3.	Könül Əhmədova	ICM GROUP
4.	Ruslan Ələkbərov	PAŞA Həyat Sığorta Açıq Səhmdar Cəmiyyəti
5.	Nərgiz Salahova Nərmin Qasımova	"AzerFon" MMC
6.	1. Dəmirova Sevinc 2. Nuranə Cəfərova 3. Orxan Əlizadə	Bakcell
7.	Kübra İmanova	METAK

Azərbaycanda Milli Kvalifikasiya Çərçivəsinin icrasına dəstək layihəsinin nümayəndələri

N:	Adı, soyadı:	Vəzifə:
1.	Aynur Kərimova	Azərbaycanda Milli Kvalifikasiya Çərçivəsinin icrasına dəstək layihəsinin eksperti
2.	Amin Çərkəzov	Azərbaycanda Milli Kvalifikasiya Çərçivəsinin icrasına dəstək layihəsinin eksperti
3.	Genevieve McCabe	Azərbaycanda Milli Kvalifikasiya Çərçivəsinin icrasına dəstək layihəsinin eksperti
4.	Mehparə Əhmədova	Azərbaycanda Milli Kvalifikasiya Çərçivəsinin icrasına dəstək layihəsinin eksperti

Bacarıqların inkişaf etdirilməsi üzrə sahə komissiyasının sədri, üzvləri və mütəxəssislər (adı, soyadı, iş yeri, vəzifəsi)

No	Adı, Soyadı	İş Yeri	Vəzifəsi
5.1			
5.2			
5.3			
5.4			
5.5			
5.6			
5.7			
5.8			
5.9			
5.10			
5.11			
5.12			
5.13			
5.14			